K ČEMU JE DOBRÁ PŘÍSTUPNÁ ČEŠTINA?

[1. SLIDE]

Jak psát tak, aby nám druzí rozuměli? Anebo (obecněji): Jak předávat informace tak, abychom mezi sebe a příjemce nestavěli zbytečné bariéry?

Odpovědí je to, čemu říkáme **přístupná čeština** – jasné, jednoduché, srozumitelné vyjadřování (pro které se v AJ používá výraz ***plain language***).

Proč jsme začali pracovat zrovna s výrazem **přístupná čeština** (není přesný překlad)? Líbí se nám představa bezbariérovosti. Nejde jenom o jednoduchost a srozumitelnost, ale celkově o snahu dostat ty správné informace k příjemci nejkratší, pro něj nejpříjemnější cestou.

[2. SLIDE]

Co je přístupná čeština?

Texty psané přístupnou češtinou **nejsou** v první řadě **orientované na autora**. („Co chci říct? Jak se chci prezentovat?“).

Jsou orientované na čtenáře. („Co potřebuje vědět? Jaká forma komunikace pro něj bude nejlepší – text, video, obrázek, infografika? Kolik toho o daném tématu ví? Je jeho schopnost vstřebávat informace nějak limitovaná (zrakové postižení, sluchové postižení, velký stres, jazyková bariéra)?“).

Čím se texty psané přístupnou češtinou vyznačují (4 P):

1. **Přínosné** – čtenář dostane právě ty informace, které v danou chvíli potřebuje, v té nejstravitelnější formě. Není v nich zbytečná omáčka.

2. **Přehledné** – informace mají jasnou strukturu, dokument je snadno „skenovatelný“ (nadpisy, odrážkové seznamy), čtenář jednoduše najde to, co potřebuje

3. **Pochopitelné**– v textu nejsou výrazy a spojení, které by běžnému čtenáři ztěžovaly čtení (profesní hantýrka, zbytečně složité termíny a formulace, přílišné množství trpného rodu a slovesných substantiv, příliš dlouhé věty apod.)

4. **Použitelné** – čtenář snadno pochopí, co, jak a proč má udělat

O některých konkrétních principech bude podrobněji mluvit brácha v další části.

[3. SLIDE]

Plain language

V oblasti srozumitelného vyjadřování můžete narazit na dva pojmy:

- Plain language
- Easy-to-read

Plain language = přístupná čeština (srozumitelné vyjadřování, srozumitelný jazyk…)

- „Běžné“ srozumitelné psaní, ocení drtivá většina čtenářů
- Text v plain language je smysluplný, jednoznačný a pochopitelný na první přečtení (má 4P, o kterých jsme mluvili).
- Není „dětinský“, nevynechává důležité detaily, není „hloupý“

Důležité (viz příručka Jak psát srozumitelné úřední texty od Kanceláře ombudsmana)**:** Texty psané přístupnou češtinou, tedy v *plain language*, jsou obsahově plnohodnotné a můžou být zároveň **právně přesné**. (Tím se liší od textů psaných podle zásad *Easy-to-read* – mluvit za chvilku.)

Můžou tak být psané:

- smlouvy
- obchodní podmínky
- úřední podání, vyhlášky, zákony…
- weby státních institucí

[4. SLIDE]

Ukázka plain language ze státní správy

- Stránka na webu ministerstva spravedlnosti pro lidi, kteří se dostali do dluhové pasti
- Předpokládat – většinou nejsou lidé s právnickým (akademickým) vzděláním
- Text přizpůsobený běžnému čtenáři (není to přepis insolvenčního zákona)
- Velmi přehledný, dobře strukturovaný, běžné výrazy, všechny důležité informace (nic navíc)

Víc takových textů na webech státní správy. :-)

[5. SLIDE]

Easy-to-read

Easy-to-read = zjednodušený jazyk, často se používá i doslovnější „snadné čtení“

- Metoda ETR je určená lidem se specifickými potřebami, kteří mají potíže i se čtením srozumitelného textu (plain language).
- Jde např. o lidi s mentálním postižením, s demencí či ADHD, o některé dyslektiky, o cizince apod.
- Ocení ho ale všichni, kdo jsou ve vypjaté situaci (např. po dopravní nehodě).
- Zjednodušený jazyk už **nemůže být právně přesný**, slouží k základní orientaci v dané problematice.

Celoevropsky se pro texty psané podle zásad Easy-to-read často používá modré logo s usmívajícím se čtenářem a palcem nahoru:

[6. SLIDE]

Některé zásady Easy-to-read

Pro psaní platí podobné zásady jako u plain language, ale ještě víc se dbá na maximální jednoduchost a přehlednost.

Některé principy:

- Vždy pište přímo adresátům: používejte „vy“ a „my“.
- Pište jen informace, které jsou pro čtenáře nezbytné.
- Používejte jasné a srozumitelné příklady.
- Používejte zřetelné a bezpatkové písmo.
- Používejte pro pojmenování stejné věci vždy stejná slova.
- Nepoužívejte zkratky nebo je vysvětlete.
- Píšete-li podstatné informace, pište každou větu zvlášť na řádek.

[7. SLIDE]

Ukázka Easy-to-read (web Kanceláře ombudsmana)

- Webová stránka – vysvětluje, co dělá ombudsman, s čím se na něj lidé můžou obracet (v prezentaci jenom malý výsek)
- Dostatečně velký a čitelný font
- Přehledná struktura – výstižné mezititulky
- Velmi jednoduchá slova (autor si nehonil triko, jak má bohatou slovní zásobu)
- Není to jednolitý text – každý důležitá věta začíná na novém řádku
- Není tam jenom teorie, ale příklad z praxe (o paní Mileně) – měla malý důchod, obrátila se na ombudsmana, ten zjistil, že jí ho úřady špatně spočítaly, důchod se jí zvýšil

Texty, které mají být srozumitelné opravdu každému, je ideální psát v módu Easy-to-read (Snadné čtení).

[7. SLIDE]

Výhody textů psaných přístupnou (případně zjednodušenou) češtinou

- **Lidská, etická stránka**: Jsou „bezbariérové“ a nediskriminační. Snižují riziko nepochopení a chyb. V komerční sféře – můžou posílit vztah mezi zákazníkem a značkou. I vzdělaní lidé dávají srozumitelným textům přednost.

- **Šetří čas a peníze** autorům i čtenářům. (Vyplývá to z řady zahraničních studií.) **Zvyšují důvěryhodnost**. (Studie ukazují, že čím lépe čtenář textu rozumí, tím je pravděpodobnější, že se s ním ztotožní.)

- Zásady přístupné češtiny se uplatní **ve všech oborech** (včetně práva). Srozumitelné je jednodušší např. převést do znakového jazyka nebo jinak zpřístupnit lidem ze speciálními potřebami.

- **Relativní jednoduchost.** Pokud chceme psát srozumitelně, chce to motivaci, trochu know-how, podporu vedení, ale nejsou k tomu potřeba speciální dovednosti. (Víc o tom bude mluvit brácha.)

Závěr: Jsme rádi – díky řadě jednotlivců (Radek) i institucí (Kancelář ombudsmana) se o přístupnosti a srozumitelnosti čím dál víc mluví

- Věříme, že se srozumitelné vyjadřování stane standardem v komunikaci státní správy, velkých firem a třeba i nás všech
- Protože když se to povede, vyděláme pak na tom úplně všichni